

Ceyran Həsənova,

S.C. Pişəvəri adına Respublika Humanitar

fənlər təmayüllü gimnaziyanın

Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi

E-mail: ceyran-14nm@hotmail.com

Rəyçilər: dos. B. İbadova,
dos. A. Bəkirova

Açar sözlər: tərbiyə, rol, tarixi abidə, məqsəd, vəzifələr

Ключевое слово: воспитание, роль, памятник, цель, задача

Key words: education, role, monuments, purpose, objectives

Güclü informasiya axını, istehsal sahələrinin və texnologiyalarının dinamik yeniləşməsi, fəaliyyət sahələrinin xarakterinin sürətlə və çevik növbələşməsi ictimai həyatın bütün sahələrində olduğu kimi, təlim-tərbiyə, təhsil və idarəetmə metodlarına da ciddi təsir etmişdir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, müasir təlimin səmərəliliyinin yüksəldilməsində yeni pedaqoji texnologiyalar və onların imkanlarından düzgün istifadə böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Ənənəvi təlim metodları müasir pedaqoji problemləri tam həll etməyə qadir deyil. Belə ki, təlimin məzmununun sürətlə dəyişməsi, hazırkı ənənəvi təlim üsulları, yeni tədris prosesinin əvvəlcədən hazırlanmış formalarda, özü də indiki tələbləri nəzərə almadan aparılması təlimin səmərəsinin yüksəldilməsini, öyrənmə və öyrəndənlərin təhsildə fəal iştirakını tam təmin etmir. Təlimdə müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına tətbiqi zamanı hər bir öyrənmə istənilən formada və məzmununda fəal olaraq fərdi şəkildə bilik və bacarıq əldə edə bilər. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının - peyk antenna, video, kompüter, internet, mobil telefon və digərlərinin hər biri təlimin səmərəsinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayır.

Ötən əsrin ortalarından başlayaraq yeni pedaqoji texnologiyalar məktəbə ayaq açmışdır. Müasir texnologiyalar əsasında yaradılmış təhsil ənənəvi təhsil sistemində olan çatışmazlıqları tezliklə aradan qaldırılmış və təlimdə köklü dəyişikliklər əmələ gətirmişdir. İnformasiya və müasir pedaqoji texnologiyalar inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün nailiyyət meyarına çevrilmişdir.

Lakin təlimin inkişafı və səmərəliliyinin artırılması üçün təkcə İKT yenilikləri kifayət etməmişdir. Müasir pedaqoji texnologiyalar özündə həm də metodları, üsul və vasitələri cəmləşdirmək məcburiyyətində qalmışdır. Bu gün artıq ümumtəhsil məktəblərində təlimin səmərəsinin yüksəldilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edən müasir texnologiyalardan: interaktiv metodlardan, fəal və yaradıcı təlim texnologiyalarından sərbəst iş prosesində ünsiyyət və əməkdaşlıqdan, kollektiv, qrup, cüt, fərdi halda öyrənmək, əqli hücum, dəyirmi masa, əməkdaşlıq, layihələr müxtəlif səviyyəli təlim, konstruktiv təlim, fəal diskussiya, təfəkkürün fəallığı, işgüzar oyunlar, söz assosiasiyaları, problemi təlim, inkişafetdirici təlim kimi yeni təlim metodlarından söhbət açılır. Təlimin səmərəsinin yüksəldilməsində onların imkanları araşdırılır.

Müasir təlim metodlarının təhlilinə xüsusi fikir verilir. Hazırkı dövrdə təlim metodları təhsil, tərbiyəedici, inkişafetdirici, stimullaşdırıcı, nəzarət, qiymətləndirmə (2, 265) və b. funksiyaları yerinə yetirir, interaktiv metodlar (müsaibə, dialoq) öyrənmə və öyrəndənlər, həm də öyrəndənlərin özləri arasındakı fəal, qarşılıqlı münasibətlərin daha geniş formada baş verməsini nəzərdə tutur. Əməkdaşlıq şəraitində təlim metodunun başlıca ideyası nəyi isə birlikdə icra etmək olmayıb, birlikdə öyrənməkdir. Bu prosesdə şagirdlər materialı kiçik qruplarla birlikdə öyrənir, ayrı-ayrılıqda icra edirlər.

Digər bir aktual metod olan layihələr metodu şagird fəaliyyətinin müstəqilliyinə xidmət edir. Fərdi, cüt, qrup halında, müəyyən zaman kəsiyi müddətində həyata keçirilir. Müxtəlif səviyyəli təlim

Ceyran Həsənova

metodu şəxsiyyətə yönəldilmiş təlim ideyasına əsaslanır. Bu metodun başlıca qayəsi təlimi şagirdlərin xüsusi qabiliyyətlərinə, istedadlarına, imkanlarına görə diferensiallaşdırmaq və fərdiləşdirməkdir.

Ümumtəhsil məktəblərində təlimin səmərəsinin yüksəldilməsində təlim vasitələri də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əslində, bu vasitələr öyrənmənin öyrətmə, öyrənmənin öyrənmə prosesində istifadə etdiyi texnologiyadır. Metod işi «necə görmək?», vasitə isə «nə ilə görmək» suallarına cavabdır. Müasir təlimdə makro və mikrotexnologiyaların: kompüter, internet, multimedia müşahidə vasitələri, ixtisaslaşdırılmış dərsləklər, elektron dərsləklər, kompyuter treninq proqramlarının daxil olduğu elektron-tədris-metodik komplekslərin istifadəsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bütün sadalananlardan istifadə şagirdlərin müstəqilliyini, sərbəst fikir söyləyə bilmək qabiliyyətlərini, təfəkkür müstəqilliyinin inkişafını təmin etmək, onların informasiya cəmiyyətində gələcək həyata, müasir cəmiyyətin informasiyalaşması sayəsində meydana gələn sosial sirdəşlərin həyata keçirilməsinə hazırlanması məqsədini daşıyır. Bununla müəllimlər həm də müasir pedaqoji texnologiya metodlarından və vasitələrindən ağılla istifadə edib, təlim-tərbiyə prosesinin səmərəliliyini yüksəldə bilərlər.

Müasir dövrdə pedaqoji texnologiyalar tədris proqramlarında qarşıya qoyulan təhsil məqsədlərinin daha səmərəli yerinə yetirilməsini nəzərdə tutan metod və vasitələr sistemi kimi nəzərdə tutulur.

Ötən əsrin 60-cı illərindən ABŞ, Böyük Britaniya, Almaniya, Rusiya, İtaliya, Yaponiya və başqa ölkələrdə təlimin texnoloji vasitələri kimi təhsil prosesinə gətirilən və az müddət ərzində böyük nəticələr əldə edilən pedaqoji texnologiyalar, xüsusən kompüter, internet, veb şəbəkə, elektron öyrənmə vasitələri bu gün öyrənmə və öyrənmə arasında müntəzəm və operativ əlaqə, əks əlaqə, dialoq yaradan əhəmiyyətli vasitələr kimi təsbit olunmağa başlamışdır. Bu texnoloji vasitələr elmi biliklərin didaktik dəyişməsinə, müəllim və şagirdlərin, rəhbər işçilərin təhsil sahəsində innovasiyaları nəzərə almaqla tədris prosesinin elmi təşkilinə gətirib çıxarı (3, 7).

Təlim prosesində informasiya texnologiyaları şagird və müəllimlərin müxtəlif fəaliyyət növlərində tətbiq olunur və hər bir şagirdin psixi inkişafına güclü təsir göstərir. Ayrı-ayrı fənlər və mövzular üzrə məşğələlərdə informasiya texnologiyalarından istifadə şagirdlərin psixi fəaliyyətini gücləndirir. Müəllim şagirdlərin idrak fəallığını gücləndirmək və təlimin səmərəsini yüksəltmək məqsədilə təlimə bir sıra pedaqoji texnologiyalar daxil edərək məktəblilərin psixi funksiyalarını da dəyişmiş olur.

Qavrama prosesində iştirak edən görmə və eşitmə analizatorları tədris materialı haqqında daha dolğun və dəqiqi təsəvvürlərin qazanılmasına imkan verir. Pedaqoji texnologiyalar vasitəsilə alınan məlumatlar həm də qısa müddətli hafizədən uzunmüddətli hafizə fonduna ötürülür. Təhlil-tərkib, ümumiləşdirmə, nəticə çıxarmaq əsasında qazanılmış materiallar saf-çürük edilir, daha əhəmiyyətliyə yaddaşda möhkəmlənir, az əhəmiyyətli olanlar isə yaddaşdan silinir.

Pedaqoji texnologiyaların təlim prosesinə tətbiqi, eyni zamanda, hissi obrazların yaranmasına şərait yaradır. Şagirdlər informasiya və pedaqoji texnologiyaların köməyiylə cisim və hadisələr haqqında verilən məlumatı dərk edərək onlara müəyyən münasibət göstərir. Tədris materiallarının qavranılmasında, dərk olunub başa düşülməsində təbii ki, qavrayışın tamlığı, mənalılığı, çevikliyi və nisbi sakitliyi də mühüm əhəmiyyət daşıyır. Kompüter və digər texnologiyalardan istifadə zamanı şagirdlər həm də iradi söy göstərir. Şagirdlərdə iradənin bir sıra xüsusiyyətləri özünü büruzə verir. İnformasiya texnologiyalarının tətbiq olunduğu dərslərdə hər hansı bir qərar qəbul edərək hər bir müəllim və şagirdlər məntiqi-psixoloji əməliyyatı yerinə yetirmə, funksional-dinamik və qərar qəbul etmə prosesinin formalaşdırılması istiqamətlərini nəzərə almalıdırlar.

Kompüter təlimində şagirdlərin psixi fəaliyyəti güvvətlənir. Təlim uğurları təkcə şagirdin təlimə qabiliyyəti, bütövlükdə qabiliyyəti ilə deyil, həm də təlim motivasiyası ilə şərtlənir. Öyrənmə motivasiyası didaktik prosesin səmərəliliyini, məhsuldarlığını müəyyən edən, artıran amillər kimi prosesin

Müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadənin yolları

aparıcı və hərəkətverici qüvvəsidir. Təbii ki, təlimdə şagirdin tələbat və maraqları, arzuları və emosiyaları, durumları və idealları da böyük rol oynayır.

Müasir pedaqoji texnologiyalardan tədris prosesində müxtəlif məqsədlər üçün, xüsusən təlimin səmərəliliyini yüksəltmək və onun keyfiyyətini artırmaq məqsədi ilə istifadəsi ən aktual problemlərdəndir. Təhsil sferasında səmərəlilik və keyfiyyət, təlim nəticələrinin əvvəlcədən müəyyən edilmiş normativlər əsasında şagirdlərin mənimsəmə səviyyəsini, ümumi halda təhsil sisteminin durumunu müəyyən edən ən vacib göstəricidir (1. 408). Tədris prosesində təlimin səmərəliliyinin yüksəldilməsi, tədris-təlim prosesinin keyfiyyətinin artırılması yeni təlim və pedaqoji texnologiyalarının; interaktiv, fəal, kompüter, internet, əməkdaşlıq, layihələr, müxtəlif səviyyəli, təlim, problemlə təlim, inkişafetdirici təlim, pedaqoji oyun və modul texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsi ilə bağlıdır.

Müasir dövrdə cəmiyyətdə intensiv olaraq dəyişən sosial-iqtisadi və mənəvi münasibətlər təhsil sisteminin və onun tərkib hissəsi olan müəllimlərin bu prosesə çevik, dinamik adaptasiya olunmasını tələb etdiyindən, ümidvaram ki, pedaqoji texnologiyalardan düzgün, yerində və məqamında istifadə müəllimlərin prioritetinə çevriləcəkdir.

Problemin aktuallığı. Müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadənin imkan və yolları sahəsində tədqiqatlar məhdud sayda aparılmış, sorğular keçirilməmiş, təhlil olunmamışdır. Bu sahədə araşdırmaların aparılmasına ciddi ehtiyac vardır.

Problemin yeniliyi. Müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadənin imkan və yollarının araşdırılmasının təhsilə verə biləcəyi böyük səmərə barədə təsəvvür yaradılır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Araşdırma bu sahə üzrə iş aparan peşə sahiblərinə və mütəxəssislərə əməli kömək göstərəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Təlim prosesində informasiya texnologiyalarından istifadə müasir dövrün tələbi kimi. "Tarix və onun problemləri". 2008.

2. Öyrənmə prosesində internetin rolu // Dil və ədəbiyyat, 2009, № 4

3. Təlim prosesində mobildən istifadə // Elmi İrtibat, 2009, № 4

Дж. Гасанова

ПУТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ РЕЗЮМЕ

В статье раскрываются педагогические условия применения современных педагогических технологий, а также пути использования современных педагогических технологий с целью повышения эффективности обучения.

С. Hasanova

WAYS FOR THE USE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGY SUMMARY

In the article is revealed the pedagogical conditions of application of modern educational technology. ways of using modern educational technology to enhance the effectiveness of training.

Redaksiyaya daxil olub: 20.06.2016